

Fetykó Judit

Durbincs

Így karácsony előtt, mikor az asszony a konyhában félnapokat zörgette a tepsiket, azzal volt elfoglalva, hogy melyik aprósüteményből mennyit süssön, Berti kimenekült a konyhából. Fél napot ő is tett-vett, aztán mikor már nem talált magának teendőt, vagy csak elunta a favágást, az udvaron a járda seprését, a tüzelő-behordást, akkor aztán bevette magát a szobába. Ez a tél még nem hozott havat, így kimaradt a férfimunkákból egy jelentős tétel, aminek fáradtsága nem hiányzott, a karácsony előtti hangulatból mégis elmaradt valami, ami a hóval van kapcsolatban.

Berti órákig tudott ülni a cserépkályha mellett, aminek vörösbarna mintái még talán az ezerkilencszázas évek elején voltak gyakoriak, ma alig látni már ilyet; bár ezeknek a levelei, indák úgy kanyarognak még mai is, és úgy árasztják a meleget, mintha nem múlt volna el felettük majd egy évszázad. Az ajtó és a kályha között a katonaládán ülve néha betett a tűzre egy hasáb fát, s ahogy a kályha egyre melegobb lett, benne is egyre jobban feléledtek hajdani emlékek foszlányai, amik nyáron soha nem jöttek elő, de télen, mikor a kályha duruzsolt, a befűtött szoba melegében, az alkonyat színeivel mindig előjöttek, filmszerűen peregve gondolataiban.

Diós-kifli illata szivárgott be az ajtó résén, zörgött kint a tepszi, záródott a sütő ajtaja. A férfiban feléledt a diós, meg a mákos kalács emléke, a kemencében való sütés hangulata. Vörösen világitott a kályha belső, öntöttvas ajtajának résein az izzó fa, lassacskán már csak ez

világította be a szobát, s ez a fény beletükröződött s szemközti embermagasságú tükörbe. Kintről beszűrődött az utcai lámpa fénye, az ablakban lévő csengős-fuxia, meg az aszparágusz levelei között. Ebben a cserépkályha, meg süteményszagú melegben felvillant a férfiban a pap alakja, amint furcsa járásával siet, néha szinte rohan az úton. Hol van már ez az ember? Mégis az emlék jelenné, mostanivá csalja, mutatja lépteit, megy, megy hosszú fekete kabátjában, egyik lába valamitől rövidebb mint a másik, senki nem tudja, mitől — tán így született, vagy valami betegség, esetleg baleset; ettől a járása olyan le- és felemelkedő ütemet kap.

Egy valamikori Adventben, talán épp így, szent Miklós után, a pap, a Durbincs — ahogy a falu apraja, nagyja hívta a háta mögött — hosszas gondolkodás és főleg fel- és kisebesedő hajlatai miatt meghallgatást kért a kegyelmes grófnétól, akinél ő volt a kastély papja. Oka volt ennek a hosszas gondolkodásnak, s a panasz, amit elő akart adni, azt számos apró eseménynek sem mondható alkalom, tekintet, elejtett szó előzte meg. Durbincs annyira elszánta magát, hogy mindezt a kegyelmes asszony elé tárja, hogy jobban reszketett tőle a lelke, mintha a gyóntatója elé akart volna járulni, ahova járult is és sorban megbánta ezeket az apró bűnöket, amikre gondolni is bűn volt. Most elérkezettnek látta, hogy véget vessen ennek a gyalázatos dolognak, ami idáig vezetett.

Berti ismét megrakta a kályhát, aztán be is zárta az ajtaját, hagy izzon a hasáb reggelig. Eltűnődött, hogy most mért épp ez a Durbincs jött elő a múlt emlékeiből, próbált másra gondolni, a havas karácsonyokra, mikor befogták a lovakat a szánkó elé, és az egész család szánon ment a templomig; a házmagasságúra nőtt hó-falakra, a téli

hóviharokra, Durbincs azonban ismét és ismét ott volt ezekben a képekben is. Mintha követelte volna a magáét, elnyomva a többi feltoluló emlékképet.

Azon a délelőttön, mikor Durbincs végül előállhatott panaszával, akkor hozták meg neki a tiszta fehérneműt. Vasalva. Összehajtva, ahogy jár. A tiszta ruha illata azonban semmi örömet nem okozott neki. Rászólt a mosónőre, hogy tegye csak le, nem kell elpakolni. Az huncut mosollyal elköszönt, de még várt egy pillanatig, hátha kap egy szép szót, egy bókot, mert az mindig járt neki, meg a többinek is, mikor meghozták a tiszta, vasalt ruhát. De a férfi nem szólt semmit. Mikor látta, hogy a nő valamit vár, az ajtóra mutatott, és hátat fordított neki. S mint meghallotta az ajtó csukódását, megfordult, hogy megbizonyosodjon róla, valóban egyedül maradt, és azonnal megvizsgálta az alsóneműt. Mélyet sóhajtott, majd fogta az egész ruhacsomót, és elindult a kegyelmes asszonyhoz, hiszen épp ezért kérte ezen a napon és ebben az órában a meghallgatását.

A hölgy nem tudta mire vélni, mi kifogása lehet a papnak az alsóneműk mosását-vasalását illetően, de látta, hogy az öregember rendkívül zavarban van, és egyre csak beszél valami viccelődésről, amit a fehérnép talán félre is érthet; így hát azt kérte tőle, mutassa meg a kifogás gyakorlati okát.

Durbincs kihajtott egy hosszúszerű vékony gyolcsból készült fehér férfialsót, ami patyolat fehérre volt mosva, ki volt vasalva — akkoriban télen ilyet hordtak a férfiak. Az alsót kezével szétválasztotta, mintha a lábait dugta volna be a két szárba, és mikor ezzel végzett, a nadrágot megállította a padlón. Aztán a másikat, a meg a többit ugyanígy meg lehetett állítani. A kegyelmes asszony, aki

megkövetelte saját lányaitól, hogy a köznép munkáit megtanulják, azonnal megértette a panaszt, az öregember magyarázkodását, aminek következménye ez a használhatatlanná, kínozóná tett fehérnemű volt, belepirult ugyan a látványba, de azonnal becsengette a szobalány.

Az öreg pap távozott. A mosónők vezetője mit sem tudott erről a csínyről, a büntetés azonban nem maradhatott el.

A helyzet átmenetileg megváltozni tűnt. Az alsóneműket be kellett mutatni, hogy nincsenek keményítve. Durbincs azonban, aki ezentúl soha egy szót nem szólt a mosónőkhöz, éjszakákon a nadrágok ülepének belsejét dörzsölgette, mígnem aztán elunván ezt a tevékenységet, felkereste az egyik gazdát, megkérve ott a gazdasszonyt, hogy mossa át neki ezeket az alsónadrágokat. Így került Durbincs Bertiekhez, talán az Advent utolsó napjaiban...

Halkan duruzsolt a kályha, néha egy nagyobb hang is belevegyült a megszokott ütembe, talán fenn a felhők felett már megérkezett a hidegebb levegő, ami így jelezte jöttét. Berti hallgatta a pattogó cserépkályha hangjait, a konyhából jövő zajokat, s ebben a decemberi alkonyatban, a szoba majdnem sötétjében rátört számtalan régi karácsony hangulata, amikbe még jó ideig belemosódott Durbincs alakja, ahogy megy a havas falusi utcán, hosszú, fekete kabátjában, fején hatalmas kalappal, lépései ütemesen követik azt a furcsa, mégis sajátágosan durbincsos ütemet; egyik lépés után lent, a másik után felemelkedik, és csak megy, megy talán a faluba, talán vissza a kastélyba, le-fel hullámszik az alakja, ahogy az

emlékek is egyre hullámzanak, jön elő egyik a másik után....

***